

Особливості викладання української мови як іноземної для студентів-іноземців у закладах вищої освіти

Стадніченко Ольга¹, Ласкава Юлія², Шульга Олена³

Опубліковано	Секція	УДК
13.01.2023	Освіта/Педагогіка	37.018.556:81'243

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7560768>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Метою статті є дослідження сутності вивчення української мови як іноземної для студентів-іноземців у закладах вищої освіти. Визначено, що відаючи належне науковому здобутку науковців-попередників, попри це, питання визначення і дослідження нових поглядів щодо сутності вивчення української мови як іноземної для студентів-іноземців досі залишається актуальним. Це і обумовило вибір тематики. Доведено, що проблема відбору навчального матеріалу для різних аспектів навчання української мови є однією з основних у методиці викладання навчання студентів-іноземців іноземних мов у закладах вищої освіти. Однак, незважаючи на її актуальність, до теперішнього часу не вироблено жодних вимог, яким повинен відповідати навчальний текст. Встановлено, що при вивченні професійної української мови, студенти-іноземці опановують не лише мову, а й зміст профільних дисциплін. Визначено, що моделювання викладачем у межах онлайн-курсу ситуацій ділового спілкування дає можливість студентам імітувати тематичні параметри реальної комунікації з використанням необхідних комунікативних навичок та умінь. Охарактеризовано, що застосування сучасних інструментів в онлайн-курсі створює передумови для інтенсифікації процесу навчання за рахунок інтерактивності, негайного зворотного зв'язку з учнями, візуалізації великих обсягів інформації, легкого доступу до неї, а також контролю та самоконтролю навчальної роботи студентів-іноземців. Визначено, що сучасний професійно орієнтований підхід до вивчення української мови передбачає формування у студентів-іноземців здібності іншомовного спілкування у конкретних професійних, ділових та наукових сферах. Встановлено, що підготовка фахівців полягає у формуванні таких комунікативних умінь та навичок, які дають змогу

¹ Запорізький національний університет, Україна, м. Запоріжжя, 69600, вулиця Жуковського, 66, <https://orcid.org/000-0003-4524-2639>

² Запорізький національний університет, Україна, м. Запоріжжя, 69600, вулиця Жуковського, 66, <https://orcid.org/0000-0003-4968-3159>

³ Запорізький національний університет, Україна, м. Запоріжжя, 69600, вулиця Жуковського, 66, <https://orcid.org/0000-0003-4797-2432>

ефективно реалізовувати професійні контакти українською мовою у різних галузях та ситуаціях.

Ключові слова: мова, іноземна мова, українська мова, студенти-іноземці, заклади вищої освіти.

Features of presentation of the Ukrainian language as a foreign language for foreign students in institutions of higher education

Annotation. The purpose of the article is to study the essence of learning Ukrainian as a foreign language for foreign students in higher educational institutions. It is determined that, knowing the due scientific heritage of the predecessor scientists, despite this, the issue of defining and researching new views on the essence of learning Ukrainian as a foreign language for foreign students is still relevant. This led to the choice of the topic. It is proved that the problem of selecting educational material for various aspects of teaching the Ukrainian language is one of the main ones in the teaching methodology for teaching foreign languages to foreign students in higher education institutions. However, despite its relevance, no requirements have been developed so far that the educational text must comply with. It has been established that when studying the professional Ukrainian language, foreign students master not only the language, but also the content of specialized disciplines. It has been determined that modeling by a teacher within the framework of an online course of situations of business communication allows students to simulate the thematic parameters of real communication using the necessary communication skills and abilities. It is characterized that the use of modern tools in an online course creates the prerequisites for intensifying the learning process through interactivity, feedback from students, visualization of large amounts of information, easy access to it, as well as control and self-control of the educational work of foreign students. It is determined that a modern professionally oriented approach to the study of the Ukrainian language involves the formation of foreign students' ability to communicate in a foreign language in professional, business and scientific fields. It has been established that the training of specialists consists in the formation of such communicative skills and abilities that make it possible to effectively implement professional contacts in the Ukrainian language in various fields and situations.

Keywords: language, foreign language, Ukrainian language, foreign students, institutions of higher education.

Вступ

Постановка проблеми. Важливість вивчення наукового і не тільки, тексту в аспекті методики викладання української мови як іноземної для студентів-іноземців в закладах вищої освіти диктується основними завданнями освіти – підготувати особистість, здатну самостійно мислити, навчити розмірковувати українською мовою, вільно користуватися українською мовою у різних сферах суспільної та професійної діяльності.

Як відомо, основу освоєння наукового та професійного стилю лежить текст. Він є необхідним матеріалом на заняттях, оскільки це носій інформації, засіб її накопичення, генератор сенсів. Зв'язок наукового тексту із реальним часом опосередкований. Текст існує у фізичному часі не сам по собі, а лише в оболонці матеріального об'єкта-носія. Тому текст як одиниця комунікації є оптимальним показником розвитку та вдосконалення комунікативних умінь, навичок та здібностей студентів-іноземців, інтенсифікує процес оволодіння ними текстовою діяльністю, розвиває усне та письмове мовлення українською мовою. Крім того, він допомагає викладачеві пояснювати нові граматичні та лексичні одиниці, відкриває шлях до розуміння їх функціонування у мові. Звернення до наукового тексту щодо української як іноземної в закладах вищої освіти

виправдано як лінгвістичними, і екстралінгвістичними чинниками. Українська мова має стати об'єктом вивчення через її достатню точність, перевагу тих чи інших лексичних одиниць та граматичних форм. Крім того, необхідність вивчення українського тексту диктується самою дійсністю життя студентів-іноземців в Україні, тими мовними ситуаціями, в які студент потрапляє під час оволодіння своєю спеціальністю в період навчання та у своїй професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження ключових аспектів вивчення української мови як іноземної для студентів-іноземців, було увагою багатьох вчених, зокрема: Я. Гладир, І. Жовтоніжко, Т. Єфімової, Л. Мацько, Д. Мазурик, І. Кочан, А. Кулик, Т. Лагути, О. Тростинської, Г. Тохтар, Б. Сокола та інших.

Відаючи належне науковому здобутку науковців-попередників, попри це, питання визначення і дослідження нових поглядів щодо сутності вивчення української мови як іноземної для студентів-іноземців досі залишається актуальним. Це і обумовило вибір тематики.

Метою статті є дослідження сутності вивчення української мови як іноземної для студентів-іноземців у закладах вищої освіти.

Результати

Проблема відбору навчального матеріалу для різних аспектів навчання української мови є однією з основних у методиці викладання навчання студентів-іноземців іноземних мов у закладах вищої освіти. Однак, незважаючи на її актуальність, до теперішнього часу не вироблено жодних вимог, яким повинен відповідати навчальний текст. Безсумнівно, що у визначенні навчального потенціалу тексту основним і вихідним моментом є мета навчання [1-8]. Як відомо, основною метою навчання студентів-іноземців у будь-якому закладі вищої освіти є навчити студентів-іноземців розуміти будь-який іншомовний текст за спеціальністю, спілкуватися українською мовою з колегами-фахівцями. Тому всі навчальні матеріали мають бути підпорядковані та спрямовані на досягнення цієї мети і, отже, при відборі матеріалу треба враховувати кінцеві вимоги, які висувуються студентам-іноземцям. Велику допомогу при відборі матеріалу та при складанні посібників будь-якого типу може стати статистична лінгвістика. Статистичні методи знаходять широке застосування в сучасній лінгвістиці, але ще недостатньо використовуються в методиці, хоча і в цій галузі можуть надати істотну допомогу. Тільки статистика може дати досить надійні, об'єктивні відповіді на багато питань, що стосуються відбору навчального матеріалу, його організації та презентації.

З рік у рік зростає роль української мови як мови міжнародного спілкування у сфері науки, техніки, освіти та економічного співробітництва. Це зумовило його переважання як першої іноземної мови, що викладається в закладах вищої освіти для студентів-іноземців. Саме українська мова стала першою серед дисциплін, що масово вивчаються в дистанційному форматі.

Основні фактори, які впливають на ефективність викладання української мови для студентів-іноземців в закладах вищої освіти України, можна представити на рис.1.

При вивченні професійної української мови, студенти-іноземці опановують не лише мову, а й зміст профільних дисциплін. Моделювання викладачем у межах онлайн-курсу ситуацій ділового спілкування дає можливість студентам імітувати тематичні параметри реальної комунікації з використанням необхідних комунікативних навичок та умінь. У ході освоєння професійної української мови, студенти-іноземці набувають здатності та готовності використовувати у професійній діяльності іншомовні навички, необхідні для встановлення та підтримки виробничих та наукових контактів. З цією метою викладач може пропонувати студентам-іноземцям різні види навчальних

завдань, наприклад, проведення конференції з доповідями. Іншим видом завдання може бути підготовка презентації про новий продукт, створення його логотипу.

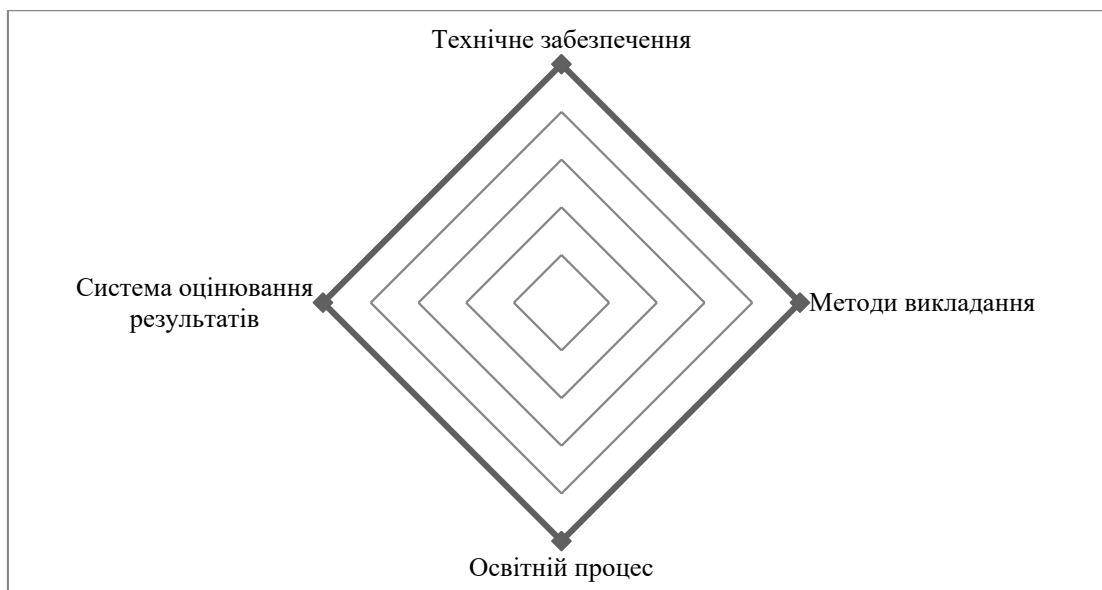

Рис.1. Основні фактори, які впливають на ефективність викладання української мови для студентів-іноземців в закладах вищої освіти України

Сучасний професійно орієнтований підхід до вивчення української мови передбачає формування у студентів-іноземців здібності іншомовного спілкування у конкретних професійних, ділових та наукових сферах. Підготовка фахівців полягає у формуванні таких комунікативних умінь та навичок, які дають змогу ефективно реалізовувати професійні контакти українською мовою у різних галузях та ситуаціях. Випускники закладу вищої освіти повинні вміти здійснювати процес комунікації іноземною мовою в рамках офіційного та неофіційного спілкування. Іноземна мова (українська у їх випадку) виступає також засобом підвищення професійної компетентності та особистісно-професійного розвитку студентів-іноземців та є необхідною умовою успішної професійної діяльності спеціаліста-випускника, який здатний здійснювати ділові контакти з іншомовними партнерами. Головна та одночасно кінцева мета навчання студентів нелінгвістичних спеціальностей – забезпечити активне володіння ними українською мовою як засобом повноцінного спілкування у відповідній професійній галузі. У ході нашого дослідження ми переконалися, що створення та реалізація у дистанційному форматі навчальних онлайн-курсів відповідно до критеріїв забезпечує досягнення цієї мети.

В цілому, модель викладання української мови для студентів-іноземців в закладах вищої освіти України, можна представити на рис. 2.

Сучасні технології онлайн-навчання створюють нові можливості для підвищення рівня вивчення та викладання української мови. Вони сприяють розвитку навичок студентів-іноземців у всіх видах мовної діяльності, а також формуванню соціокультурної компетенції студентів-іноземців. Навчаючись у режимі онлайн, студенти освоюють текстові, аудіо- та відеоматеріали та отримують зворотний зв'язок від викладача. Разом з тим, онлайн-курс української мови повинен орієнтувати студентів на продовження освіти, оволодіння професією, ефективного здійснення професійної діяльності, досягнення інших особистісно значущих цілей.

Рис.2. Модель викладання української мови для студентів-іноземців в закладах вищої освіти України

Застосування сучасних інструментів в онлайн-курсі створює передумови для інтенсифікації процесу навчання за рахунок інтерактивності, негайного зворотного зв'язку з учнями, візуалізації великих обсягів інформації, легкого доступу до неї, а також контролю та самоконтролю навчальної роботи студентів-іноземців. За умови обґрунтованого вибору викладачем інформаційно-комунікативних технологій для проведення онлайн-навчання освітній процес зможе стати в повному розумінні інноваційним, дозволяючи більш повно реалізовувати індивідуальний підхід до навчання, а також підвищувати мотивацію студентів-іноземців та забезпечувати більш міцне засвоєння ними навчально-програмного матеріалу.

Висновки

Підсумовуючи, слід зазначити, що навчити студента-іноземця точно та ясно обґрунтовувати свої думки з того чи іншого питання, логічно будувати своє висловлювання, наводити необхідні докази, давати оцінку тій чи іншій науковій інформації, передавати основний зміст прочитаного чи прослуханого наукового тексту усно (виклад) та письмово (реферат, анотація) – саме на це насамперед має бути спрямоване вивчення наукового тексту в рамках дисципліни «Українська мова як іноземна» (на просунутому етапі) у закладах вищої освіти. Навчання професійної мови доцільно починати з текстів за спеціальністю, робота з яких починається з вивчення спеціальної термінології. Без знання загальнонаукової та термінологічної лексики не можна зрозуміти основний зміст тексту, визначити ключові слова для подальшої його передачі у вигляді реферату, анотації чи переказу.

При навчанні студентів-іноземців навичкам написання наукової роботи необхідно звернути увагу на те, що будь-яка наукова робота пишеться своїми словами, але із залученням наукових та методичних джерел із зазначеної теми. Студенти-іноземців повинні навчитися не просто викладати матеріал, взятий із наукових книг та статей, а й аналізувати його, перебудовувати, давати власні критичні зауваження. Крім того, в текст потрібно правильно вводити цитати, схеми, таблиці, приклади і т. д. При цитуванні необхідно робити посилання на джерело інформації. В цілому велика увага повинна приділятися навчанню анотування та реферування. Саме вищеописаному і слід приділити подальші наукові дослідження.

Список використаних джерел

1. Holubnycha, L., Kostikova, I., Soroka, N., Shchokina, T., & Golopych, I. Intercultural Competence Development at Universities. *Postmodern Openings*, 12(1Sup1), 2021, 200-214. <https://doi.org/10.18662/po/12.1Sup1/279>
2. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., & Shvetsova, I. Speech Culture: Postmodern Dimensions of the Professional Standard. *Postmodern Openings*, 12(2), 2021, 367-386. <https://doi.org/10.18662/po/12.2/313>
3. Onishchuk, I., Ikonnikova, M., Antonenko, T., Kharchenko, I., Shestakova, S., Kuzmenko, N., & Maksymchuk, B. Characteristics of Foreign Language Education in Foreign Countries and Ways of Applying Foreign Experience in Pedagogical Universities of Ukraine. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(3), 2020, 44-65. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/308>
4. Pentyliuk, M., Kushnir, I., Zozulia, I., & Kosenko, I. Updating the Selection Principles of Content Components in Linguistic Education of Foreign Non-Philological Students. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(4), 2021, 113-132. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/473>
5. Muntian, S. Students' feedback in the foreign language teaching: A systems theory perspective. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 9(2), 2017, 48-55. <http://dx.doi.org/10.18662/rrem/2017.0902.03>
6. Fedorenko, S., Voronina, H., & Zhurba, K. School-family Interaction in Forming Adolescents' National Identity: the Ukrainian Pedagogical Experience. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(4), 2020, 189-204. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.4/341>
7. Isaacs, W. The Process and Potential of Dialogue in Social Change. *Educational Technology*, 36(1), 1996, 20-30.
8. Dubinina, N., Zaytseva, O., Maryanko, Y., Kartel, T., & Syvokin, H. Foreign Language as an Element of the Content of Professional Preparation of Future Civil Engineers in Ukraine. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(1), 2022, 158-175. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/512>